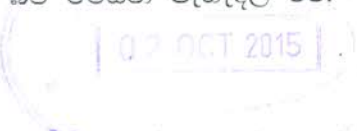

**පෙළ දහමින් ප්‍රකට ධුත ගුණයන්හි මූලික ලක්ෂණ හා එහි
සංවර්ධනය
අක්මිමන ධම්මපාල හිමි**

බුද්ධ කාලීන ඉන්ද්‍රිය ආගමික සම්ප්‍රදායයන් සිරුරට දුක් දීම කේන්ද්‍රකොටගත් තාපස වයඹ රටාවන් අනුගමනය කිරීමට බොහෝ සෙයින් පෙළඹී සිටි බව පාලි සූත්‍ර සාහිත්‍යය සාක්ෂි දරයි. තාපස යන වචනයෙහි අර්ථය ද තමන් පෙළා ගැනීමයි. මෙසේ සිරුරට විවිධ දුක් දී සිරුර දුර්වල කර ගැනීමෙන් කෙලෙස් ක්‍ෂය වන අතර පාරශුද්ධත්වය මතු වේ යැයි ඔවුහු විශ්වාස කළහ. බොහෝ ආගමික සම්ප්‍රදායන් තුළ ද මේ සංකල්පය දැඩි ලෙස තහවුරු වී තිබුණි. මේ නිසා බුද්ධ කාලීන විවිධ ශ්‍රමණ කණ්ඩායම් මීට යොමු වී සිටි බව පාලි සූත්‍ර වලින් තහවුරු වේ.

අනභිසම්බුද්ධ බෝධි සත්ත්වවරයෙකු ලෙස තමන් වහන්සේ ද විමුක්තය අපේක්ෂාවෙන්, සිරුරට දැඩි දුක් දීමෙන් අත්කිලිමරානුයෝගය අනුගමනය කළ අන්දම මහාසීහනාද සූත්‍රය ඇසුරින් තහවුරු වේ.¹ ස්වකීය ආත්මය තවා ගැනීමෙන් ශුද්ධිය අපේක්ෂා කිරීමේ ප්‍රතිපදාව පිළිබඳව කරුණු සඳහන් වේ. මෙසේ තමා තවා ගැනීමේ එනම්, ආත්මය තවා ගැනීමේ ප්‍රතිපදාව හැටියට සූත්‍ර විස්තර කරන්නේ, ආහාර හා වස්ත්‍ර පිළිබඳව ඉතා දුෂ්කර පිළිවෙත් රාශියක් අනුගමනය කිරීමයි. එසේ ම ඉරියව් පැවැත්වීමේ දී අතිශය දුෂ්කර ක්‍රම පිළිපැදීමයි.² මේ ක්‍රම උපායයන් මහා සීහනාද සූත්‍රයේ දැක්වා ඇත. මෙසේ ශරීරය තැවීමට විවිධ ව්‍යුහ අනුගමනය කළ තාපස කණ්ඩායම් බුද්ධ කාලයේ බොහෝ වූහ. ගෝ වෘතය හා සුන්ධ වෘතය අනුගමනය කළ පුණ්ණ හා සේනීය තැමැති නිර්වස්ත්‍ර තවුසන් දෙදෙනා, බුදුරදුන් සමග කළ සාකච්ඡාවක් කුක්කුරවතිය සූත්‍රයේ දක්නට ලැබේ.³ මොවුන් කායික වශයෙන් සුන්ධ හා ගව යන සතුන්ට සමාන වන සේ තම වර්යා රටා සකස් කර ගත්හ. ඉතා දුෂ්කර වූ මෙබඳු වෘත සමාදන් ව අනුගමනය කරන්නවුන් පිළිබඳ ව සමාජයේ ඉහළ ඇගයීමක් පැවතුනි. උදුම්බරික සූත්‍රයේ දුෂ්කර වූ තාපස වර්යාවන් පිළිබඳ ව බුදුරදුන් හා න්‍යග්‍රෝධ පරිබ්‍රාජකයා අතර සිදු වූ දීර්ඝ සාකච්ඡාවක් දක්නට ලැබේ.⁴ දුෂ්කර ව්‍යුහ සමාදානය මෙන්ම ජුගුප්සාජනක වර්යාවන් අනුගමනය කිරීම, ඉතා උසස් ලෙසින් පරිබ්‍රාජක සමාජය තුළ ඇගයීමට ලක් වූ බව මෙයින් පැහැදිලි වේ.

අවේල කාශ්‍යප හා බුදුරදුන් අතර තපස් කම් පිළිබඳව සිදු කළ සාකච්ඡාවක් සිහනාද සූත්‍රයේ හමුවේ. එහි දී කාශ්‍යප පැවසුවේ, බුදුරදුන් සෑම තාපස වර්යාවකට ම ගරහන බව තමා අසා ඇති බවයි.⁵ එහිදී බුදුරදුන් වදාළේ,

1. තියුණු කටුක තපස් කම් කර මරණින් මතු දුගතිගාමී වන
2. තියුණු කටුක තපස් කම් කර මරණින් මතු සුගතිගාමී වන
3. මද වූ දුක් විහරණ ඇති තපස් කම් කර මරණින් මතු දුගතිගාමී වන
4. මද වූ දුක් විහරණ ඇති තපස් කම් කර මරණින් මතු සුගතිගාමී වන

සත්වයින්, මිනිසුන් ඉක්ම වූ දිවසින් එතුමන්ගේ ඤාණදර්ශනයට ගෝචර වේ යනුවෙනි. එබැවින් සියලු තපස්කම්වලට බුදුරදුන් ගරහනිය යමෙක් පවසයි නම්, එය උන්වහන්සේට අභූතයෙන් කරන වෝදනාවකි.⁶ මෙයින් පැහැදිලි වන්නේ,

I. මද වූ දුක් විහරණ ඇති

II. රුක්ෂ වූ දුක් විහරණ ඇති,

ඇතැම් තපස් ක්‍රම සුගතිගාමී බවට හේතුවන බවය. එය බුදුරදුන් විසින් ද පිළිගත් කාරණයකි. මේ අනුව මිථ්‍යාදෘෂ්ටික නොවූ සීලමය පසුබිමක පිහිටි, සමථ විදර්ශනා භාවනාක්‍රම ඇසුරු කළ මෙබඳු තපස් ක්‍රමයන්ගේ විකාශය බුද්ධකාලයේ ම දැකිය හැකිය. මේ ක්‍රමෝපායන්ගෙන් බුදුරදුන් අදහස් කර ඇත්තේ, රුක්ෂ ප්‍රතිපදාවන් තුළින් හුදෙක් ස්වකීය ජීවිතය තැවීම පමණක් නොවේ. එය නෛර්යාණික ද නොවන බැවිනි. රුක්ෂ ප්‍රතිපදාවන් තුළින් හෝ, මද වූ දුක් විහරණ ඇති ප්‍රතිපදාවන් තුළින් හෝ, ජීවිත යථාර්ථය වටහා ගැනීමට උත්සහවත් වීම ප්‍රශස්ත මාර්ගය ලෙස, මෙහි දී බුදුරදුන් පිළිගෙන ඇති බව අපගේ අදහස යි. මේ මාර්ගය හුදෙක් මරණින් මතු සුගතිගාමී වීමට පමණක් නොව ඉන් ඔබ්බට ද ගමන් කිරීම සඳහා ය.

දුෂ්කරක්‍රියා සමයේ දී සිද්ධාර්ථ බෝධිසත්වයන්ගේ ක්‍රියා කලාපය. මහාසච්චක සූත්‍රයේ දී මදක් වෙනස් ලෙස සඳහන් වේ. "මා උඩුඇන්දේ හා යටි ඇන්දේ දකින් දක තද කර, දිව තල්ලට හිරකර අකුසල් සිත් මැඩ පැවැත්වීමි. එවිට මගේ කිසිලි වලින් ඩාදිය වැගිරිනි. බලවත් පුරුෂයකු දුච්ච පුරුෂයකුගේ හිසින්, උරහිසින් දැඩිව අල්ලා

ගෙන පෙළන්නාක් මෙන් වේදනාවක් එවිට මට දැනුණි." "මුවින් නාස්පුච්චලින් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස නැවැත්වීමි. එවිට දෙකනින් කම්මල්කරුගේ මයිනහමින් නික්මෙන ශබ්දය බඳු අධික ශබ්දයක් විහිදුණි. මුවින් නැහැයෙන් හා කනින් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස වැළැක්වීමි. එවිට තියුණු බුරුම කටුවකින් හිස විදින්නාක් මෙන් දැඩි වේදනාවක් දැනුණි. බලවත් පුරුෂයෙකු වරපටකින් හිස වෙළා තද කරන්නාක් මෙන් තියුණු වේදනාවක් දැනුණි. ගෝඝාතකයකු තියුණු කැත්තකින් උදරය කපන්නාක් මෙන් දැඩි වේදනාවක් දැනුණි. ක්‍රම ක්‍රමයෙන් ආහාරගැනීම අඩු කළෙමි. මගේ අත් පා ආදිය කඵවැල් පුරුක් සේ ක්ෂය විය. මහණෙනි එවිට මට මෙසේ සිතූණි. මීට පෙර හෝ දැන් හෝ මතු හෝ, කිසියම් මහණ බමුණෙකු ඉතා දැඩි තියුණු කටුක දුක්වේදනා විඳි ද, මා විසින් මේ විඳින ලද දුක් වේදනා ඒ සියල්ලට ම වඩා ප්‍රබල වනු ඇත."⁷

සිද්ධාර්ථ තාපස තුමා මෙසේ දැඩිව දුෂ්කරක්‍රියා කරන විට 'උන්වහන්සේ නොබෝ කලකින් ම සත්‍යය අවබෝධ කරනු ඇත, යන විශ්වාසය පස්වග තාපසවරුන්ට මෙන් ම තත්කාලීන ඇතැම් ශ්‍රමණයන්ට ද ඇති විය. මීට හේතුව තත්කාලීන ශ්‍රමණ සම්ප්‍රදාය සත්‍යගවේෂණයෙහි ලා ඒකාන්ත නිරවද්‍ය මාර්ගය හැටියට, දුෂ්කර ක්‍රියාව කේන්ද්‍ර කොටගත් අත්තකීලමථානුයෝගය පිළිගෙන තිබීම යි. පසුව සිද්ධාර්ථ තාපස තුමා දුෂ්කර ක්‍රියාව අතහැර මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව අනුගමනය කරමින් ශරීර ශක්තිය නැවත අතහැර දැමීමෙන් මේ බව වඩාත් තහවුරු වේ.⁸ එතුමන් බුද්ධත්වයට පත්වී බරණැස ඉසිපතනයේ දී මෙම පස්වග තාපසවරුන් හමු වූ විට බුද්ධත්වය අවබෝධ කළ බව මුල දී පිළිගැනීමට පවා ඔවුහු අකමැති වූහ. එහිදී ඔවුහු,

"එතරම් දුෂ්කර වූ ප්‍රතිපදාවන් අනුගමනය කිරීමෙන් ඔබට මනුෂ්‍ය ධර්මයට වඩා වැඩි උසස් අධිගමයකට පත්වීමට නොහැකි වුනි නම්, මෙසේ විවරාදි ප්‍රත්‍ය බහුල බවට පත්වී වියඝීය වැඩීමෙන් පිරිහුන ඔබතුමන්, කෙසේ නම් ආයඝී භාවය සපථ කිරීමට සමත් ඥානදර්ශනයක් අවබෝධ කළ සේක් ද"?

යනුවෙන් ප්‍රශ්න කළහ.⁹

දේවදත්ත හිමියන්ගේ පංච වරය සම්බන්ධ ඉල්ලීමෙන් ද පැහැදිලි වන්නේ, සමකාලීන ගෘහස්ත සමාජය පවා දුෂ්කර සීල සමාදානයේ නියුතු ශ්‍රමණයන් පිළිබඳ ව දැක් වූ දැඩි සැලකීම යි.¹⁰

1. හික්ෂුන් දිවිහිමියෙන් ආරණ්‍යයක විය යුතු ය.
2. හික්ෂුන් දිවි හිමියෙන් පිණ්ඩපාතික විය යුතු ය.
3. හික්ෂුන් දිවි හිමියෙන් පංශුකුලික විය යුතු ය.
4. හික්ෂුන් දිවි හිමියෙන් වෘක්ෂමූලික විය යුතු ය.
5. හික්ෂුන් දිවි හිමියෙන් මත්ස්‍යමාංශයෙන් වැළකිය යුතු ය.¹¹

දෙවිදන් හිමියන් ඉදිරිපත් කළ මේ වර පහ බුදුරදුහු සම්පූර්ණයෙන් ම ප්‍රතික්ෂේප නොකළහ. "කැමති හික්ෂුවකට මේවා අනුගමනය කළ හැකිය. එසේම කැමති හික්ෂුවකට මේවා අනුගමනය නොකළ හැකි ය." යනුවෙන් වදාළහ. තත්කාලීන ජන විඤ්ඤාණය තුළ රුක්ෂ වුන හා උග්‍ර සීල ප්‍රතිපදා පිළිබඳ මුල්බැස තිබූ අදහසට එකඟවූ ම ප්‍රතිපක්ෂ නොවී, බුදුරදුන් මධ්‍යස්ථ මතයක පිහිටි ආකාරය මෙහි දී පැහැදිලි වේ. එසේ ම මේ ප්‍රශ්නයේ දී පන්සියයක් හික්ෂු පිරිස දෙවිදකුන් සමග ගයා ශීර්ෂයට යාමෙන්¹² ප්‍රකට වන්නේ ද, එකල සිටි විවිධ ශ්‍රමණ හා තාපස කණ්ඩායම් විසින් ආරක්ෂා කළ මෙබඳු දුෂ්කර සීල වුන සමාදන් වීමට, ඇතැම් ශාක්‍ය පුත්‍රීය හික්ෂුන් පවා කැමැති වූ බව ය. සමාජ සදාචාරය පවා ඉක්මවා යන පිළිකුල් සහගත පුගුප්සාජනක වූ, තීර්ථක සමාදාන ලෙස සැලකිය හැකි ඇතැම් සීල වුන බුදුරදුන් විසින් සෘජුව ම බැහැර කළ අවස්ථා ද හමුවේ.

"එකල පාත්‍රයක් නැත්තහු උපසපන් කරති. ඔවුහු අත්වලින් පිඬුසිඟා හැසිරෙති. සිවුරක් නැත්තහු උපසපන් කරති. ඔවුහු නග්නව පාත්‍රය ගෙන පිඬුසිඟා හැසිරෙති. මිනිස්සු මොවුන් තීර්ථකයන් මෙන් යයි අවමන් කරති. නින්දා කරති. මේ කරුණ අරභයා බුදුරදුන් 'මහණෙනි, පාත්‍රයක් නැත්තා උපසපන් නොකළ යුතු ය. සිවුරක් නැත්තා උපසපන් නොකළ යුතු ය. පාත්‍රයක් හා සිවුරක් නැත්තා උපසපන් නොකළ යුතු ය. යමෙක් එසේ කරන්නේ නම් දුකුළා ඇවැත් වේ" යයි වදාළහ.¹³

එක් හික්ෂුවක් නග්නව බුදුරදුන් කරා පැමිණ, නග්න බව අල්පේච්ඡතාව පිණිස, ලද පමණින් සතුටුවීම පිණිස පවතින නිසා, හික්ෂුන්ට නග්න බව අනුදැන වදාරන ලෙස ඉල්ලී ය. බුදුරදුහු ඊට ගරභා නග්න බව නොපැහැදුනවුන්ගේ පැහැදීම පිණිස හෝ, පැහැදුනවුන්ගේ පැහැදීම වැඩිදියුණු වීම පිණිස නොපවතින බැවින් එය ප්‍රතික්ෂේප කළහ. එය තීර්ථක සමාදානයක් බව දක්වා, යම්

හික්ෂුවක් නග්නව සිටී ද එයින් ථුල්ලව්වය ආපත්තියට පත්වන බව ද වදාළහ.¹⁴

මෙයින් පැහැදිලි වන්නේ පූර්ණ ශ්‍රමණ භාවය සඳහා ශරීරයට දුක් දීම, අත්‍යවශ්‍ය අංයක් ලෙස එකල සමාජය විසින් පිළිගෙන තිබූ බවය. මේ අනුව තම ආගමික නායකයන් කෙතෙක් දුරට ශරීරයට දුක් දීම සඳහා යොමු වී සිටී ද? යන කාරණය පිළිබඳ ව විමසිලිමත් වීමට, ගෘහස්ථ දායක කාරකාදීන් පවා යොමු වී සිටී බව පෙනේ. එසේ වුවත් සුපරික්ෂාවෙන් තොර ව බුදුරදුන් තත්කාලීන ශ්‍රමණ සම්ප්‍රදායන්හි අනුගමනය කරන සීල හා ආචාර ධර්ම සියල්ල නොපිළිගත් බව පැහැදිලි වේ. එහෙත් සාමාන්‍ය ජනතාව මෙබඳු සීල හා ආචාර ධර්ම පිළිබඳ ව මෙහි දී විශේෂයෙන් සැලකිල්ල දක්වා ඇති බව පෙනේ.

බුදුරදුන් සංඝයාට අනුදැන වදාළේ වාමි සැහැල්ලු හා ප්‍රියජනක ජීවන රටාවකි. බොහෝ උපකරණ භාවිත කරන, බොහෝ කෘත්‍යයන්ගෙන් ආකීර්ණ නොවූ,¹⁵ අපිස් ජීවන ක්‍රමයක් උන්වහන්සේලා අනුගමනය කළහ. ශරීරය වසා ගැනීමට ප්‍රමාණවත් සිවුරෙන් හා කුසට සරිලන අහරින් උන්වහන්සේලා තෘප්තිමත් වූහ. උන්වහන්සේලාගේ හැසිරීම පියාපත් බර පමණක් ඇති පක්ෂීන්ගේ මෙන්.¹⁶ පාත්‍රය හා සිවුර පමණකින් පරිපූර්ණ වූ එය අව්‍යාජ වූ ජීවිතයකි. උන්වහන්සේලාගේ ඒකීය අරමුණ විය යුත්තේ විත්ත පාරිශුද්ධිය සඳහා උත්සාහවත් වීම ය.

සීමාමාලකයක දී සාමණේරයන් වහන්සේලා අධිශීල සංඛ්‍යාත උපසම්පදාවේ පිහිටු වීමෙන් අනතුරුව, නවෝපසම්පන්න හික්ෂුන් උදෙසා ප්‍රථමයෙන් ම සිදු කරන අනුශාසනාවේ සඳහන් වන්නේ ද අල්පේච්ඡ සරල ජීවන මාර්ගයකි.

එහි සඳහන් වන සතර නිශ්‍රයයෙන්:

- i. දිවි ඇතිතාක් කල් පිඬු සිඟා ලැබෙන අහරින් යැපීමට උත්සාහවත් විය යුතු ය.
- ii. දිවි ඇතිතාක් කල් පංසුකුල සිවුරු පරිභෝගයට උත්සාහවත් විය යුතු ය.
- iii. දිවි ඇතිතාක් කල් රුක්මුල් සෙනසුන්හි විසීමට උත්සාහවත් විය යුතු ය.
- iv. දිවි ඇතිතාක් කල් ගෝමුත්‍ර අරළු පරිභෝගයට උත්සාහවත් විය යුතු ය.¹⁷ යන කරුණු ප්‍රකාශ වේ.

මේ කරුණු හතරින් ප්‍රකාශ වන්නේ අවමයෙන් දිවි පැවැත්විය හැකි සරල, එහෙත් තරමක් දුෂ්කර වූ ජීවන ප්‍රතිපදාවකි. බුදුරදුන් ශික්ෂාවක් පනවන්නේ කිසියම් හේතුවක් මූලික කොටගෙන ය. එහෙත් මේ කරුණු හතර ඉදිරිපත් කිරීමේ දී මේ සඳහා අදාළ වූ ආසන්න හේතුවක් ද දක්වා නොමැත. මේවා ශික්ෂා හැටියට ද ඉදිරිපත් නො කළ අතර මේවා කඩ කිරීමෙන් පත්වන ඇවතක් ද නො වදාළහ. මෙම කරුණු වලින් සැදුම් ලත් සරල ජීවිතය හික්ෂුන්ගෙන් අපේක්ෂා කළ නමුත්, රඵ මෙන් ම පහසු නො වූ මේ සතර නිශ්‍රය අනිවාර්ය නො කිරීම ද ඉතා ප්‍රායෝගික ය. එහෙත් එළඹෙන ඕනෑම දුෂ්කර වූ තත්වයකට වුව ද ඔරොත්තු දීම සඳහා, පැවිදි ජීවිතය සකස් කරීමට ඉහත කරුණු අනුදැන වදාරා ඇති බව පෙනේ.

එසේ ම බුද්ධ කාලීන වෙනත් තාපස මෙන් ම ශ්‍රමණ කණ්ඩායම් ද මේවා අනුගමනය කර ඇත. තමා වෙත පැමිණෙන ලාභ සත්කාර කීර්ති ප්‍රශංසා ආදියෙන් සතුටට පත්වීම සාමාන්‍ය මිනිස් ස්වභාවයකි. බුදුරදුන් වදාළේ, "ලාභ සත්කාර කීර්ති ප්‍රශංසා දරුණු ය. රඵය, නිර්වාණාවබෝධය පිණිස අන්තරායකර ය. මේවා බිලි ඇමකට සමාන ය. එම නිසා මේවා දුරලිය යුතුය" යනුවෙනි.¹⁸ එසේ ම කිසියම් තවුසෙක් ස්වකීය තාපස වයඹාව නිසා ලාභ සත්කාර කීර්ති ප්‍රශංසා ලබයි ද, ඒවායින් සතුටු වේ ද, එය ඔහුගේ තාපස වර්යාවට උපක්ලේශයකි.¹⁹ මේ නිසා තමා වෙත පැමිණෙන ලාභ සත්කාර කීර්ති ප්‍රශංසාදිය කැමැත්තෙන් ම ඉවත් කරන තත්වයට හිත දියුණු කිරීම අවශ්‍ය වේ. ඒවා මාළු බිලියකට, මාර පාශයකට උපමාකර දක්වා ඇති බැවිනි. මේ මාර පාශයන් ඉවත් කිරීමේ මාර්ගයක් හැටියට ද සතර නිශ්‍රය අනුදැන වදාළ බව පෙනේ. පුද්ගල ජීවිතය පවත්වා ගැනීමට අවශ්‍ය අවම හා මූලික අවශ්‍යතා මෙම කරුණු සතරින් සපිරේ. කිසියම් හික්ෂුවක් මේ සතර නිශ්‍රයන් එනම්, අල්ප වූ හා සුලභ වූ මෙම සතර කරුණින් තෘප්තියට පත්වේ ද, එය උදාර ශ්‍රමණ ගුණයක් හැටියට දේශනා කර ඇත.²⁰ මෙහි දී ද බුදුරදුන් හික්ෂුව අනිවාර්යයෙන් මේ සතර කරුණින් පමණක් සෑහීමකට පත්විය යුතු යැයි නොවදාළහ. මේවා උසස් තත්වයෙන් සෙවීමට යාමේ දී විදීමට සිදුවන වෙහෙස විදීමට සිදුනොවන බව වදාළහ.²¹

සතර ආයඹ්වංශ හැටියට මේ සතර නිශ්‍රයේ මුල් කරුණු තුනට, භාවනාව පිළිබඳ ව ඇති ඇල්ම තව කරුණක් ලෙසින් එකතු කර අරියවංශ සූත්‍රයේ දක්වා ඇත.²² එහිදී පිණ්ඩපාත ගිලානප්‍රත්‍යය

යන කරුණු දෙක එකක් ලෙස සලකා ඇති බව පෙනේ. මෙම කරුණු අතිත වර්තමාන අනාගත යන තුන් කාලයට ම අයත් බුදුවරුන් විසින් බැහැර නොකරන බව ද, මේවා අනුගමනය කරන හික්ෂුව පුරාණ වූ අගු වූ ආර්යවංශයෙහි පිහිටි කෙනෙකු බව ද දක්වා තිබේ. මෙසේ නොයෙක් පයඹ්වංශයන් සතර නිශ්‍රය හා ඊට සම්බන්ධ කරුණු අනුගමනය කිරීම, සිත දියුණු කිරීමට මහත් පිටිවහලක් වන බව දැක්වීමට උත්සාහ කර ඇත. මෙම කරුණු වඩාත් තහවුරු වන්නේ අරියවංශ සූත්‍රයෙහි භාවනා මනසිකාරය මුල් නිශ්‍රය තුනට සම්බන්ධ තවත් එක් කරුණක් හෙවත් සිවුවැනි කරුණ හැටියට දක්වා තිබීමෙනි.

ඉහත දැක්වූ සතර නිශ්‍රය ක්‍රමයෙන් විස්තීර්ණ බවට පත් වූ බව පෙනේ. ක්‍රම ක්‍රමයෙන් ධුතාංග ලෙස සංවර්ධනය වූයේ මේවා ය. මුල් සූත්‍ර දේශනාවල ධුතාංග යන නාමය හමු නොවේ. විනය මහාවග්ගයේ එය හමුවන්නේ ය. 'ධුතස්ස'²³ යනුවෙනි. එහි දී එය යොදා ඇත්තේ 'කෙලෙස් කම්පාකිරීම' යන අර්ථය දීමට ය. මහාකාශ්‍යපථෙර ගාථාවේ දී 'ධුතගුණේ විසිට්ඨොහං'²⁴ යනුවෙන් 'ධුතගුණයෙන් මා විශිෂ්ටයෙමි' යනුවෙන් දක්වා ඇත. පිණ්ඩෝල භාරද්වාප හිමියන් ආරණ්‍යකය, පිණ්ඩපාතිකය, පංශුකුලිය, තෙව්වරිකය යන වාක්‍යයෙහි පයඹ්වංශ වචන රාශියක් සමග 'ධුතවාදො'²⁵ යන්න හමුවේ. පංචවරය ඉදිරිපත් කරන දේවදත්ත හිමියන් පවසන්නේ ඒවා අල්පේච්ඡ බව පිණිස, යථාලාභ සන්තෝෂය පිණිස, සැහැල්ලු බව පිණිස, කෙලෙස් නසාලීම පිණිස, ප්‍රසාදය පිණිස, යටත් පැවතුම් පිණිස පවතී යනුවෙනි. "ඉමෙ බො සමණා ධුතා සල්ලේඛවුත්තිනො"²⁶ යන ස්ථානයේ "මේ ශ්‍රමණයෝ වනාහී කෙලෙස් නසාලන පැවතුම් ඇත්තෝ ය. සැහැල්ලු පැවතුම් ඇත්තෝ ය." යන අදහස ඉදිරිපත් කරයි. මහා කාශ්‍යප හිමියන් පිළිබඳව අංගුත්තර නිකාය සඳහන් කරන්නේ, 'ධුතවාදානං යදිදං මහාකස්සපො' යනුවෙනි. සුත්තනිපාතයේ දී හමුවන,

"සුනාථ මෙ හික්ඛවො සාවයාමී වො - ධම්මං ධුතං තංච ධරාථ සබ්බේ"²⁷

මෙහි, 'ධම්මං ධුතං' යන ප්‍රකාශය වැදගත්ය. එයින් නිශ්කාමී වූ ක්‍රමානුකූල වූ පැවිදි ජීවිතයක් අදහස් කර ඇත.²⁸ කෙලෙස් ධුතනය කිරීමට යන්න දැරීම මින් කියැවේ. පරමස්ථොතිකා අටුවාව ද ගෙනහැර දක්වන්නේ මීට බොහෝ සෙයින් සමාන වූ අදහසකි.

“කිලෙස ධුතානීනි ධුතො ඵවරූපං කිලෙස - ධුතනකං පටිපදා ධම්මං.”²⁹

කෙලෙස් මගින් දූෂණය වීම, කම්පා කිරීම හෙවත් සොලවා දැමීම මින් අදහස් වේ. ධර්මානුකූල වයඹා රටාවක් අනුගමනය කිරීමෙන්, කෙලෙස් අරමුණු කරා දිව යාම පාලනය කිරීමට හැකි පසුබිමක් සකස් වන බව මින් කියැවේ. මෙසේ කෙලෙස් කම්පා කිරීමේ ක්‍රියා මාර්ගය ‘ධුතවාද’, ‘ධුතගුණ’ ‘ධුත’ යනාදී නම්වලින් මුල් බුදුසමයේ දක්නට ලැබේ. නමුත් ‘ධුතාංග’ යන වචනය සූත්‍ර සාහිත්‍යයේ හමු නොවේ. නලිනාක්ෂ දත්ත පවසන්නේ ද, මුල් බුදුසමයේ ධුතාංග යන වචනය දක්නට නො ලැබෙන බව ය.³⁰ නමුත් එය මිලින්ද ප්‍රශ්නය හා විසුද්ධි මාර්ගයේ ද, මහානිද්දෙස පාලියේ ද දක්නට ලැබේ. සතර නිශ්‍රය පාදක කරගත් විවිධ වයඹා රටා බෞද්ධ භික්ෂූන් පමණක් නො ව, ඉන්දිය විවිධ තාපස පැවිද්දන් ද ආරක්ෂා කළ බව පෙනේ. පිණ්ඩාභාරයෙන් යැපීම, තැන් තැන්වලින් අහුලා ගත් රෙදි කැබලිවලින් තම ඇඳුම පිළියෙල කර ගැනීම, එළිමහන් තැන්වල හෝ පොදු තැන්වල වාසය කිරීම ආදිය ඉන් සමහරකි. එම්.ජී. බාබට් පවසන්නේ ද ඉන්දිය තාපසවරුන් මේවා කේන්ද්‍ර කරගත් විවිධ සීල වෘත ඉතා දැඩිව මධ්‍යස්ථ ව හෝ මෘදුව ග්‍රහණය කරගෙන සිටි බව ය.³¹ මෙබඳු ඇතැම් තාපස පැවිද්දෝ අධ්‍යාත්මික දියුණුවක් ලැබූ හෝ ලැබීමට උත්සාහවත් වන අය වූහ. පැවිද්ද කේන්ද්‍ර කොටගත් මෙබඳු සංකල්පයක් ලෝකයේ වෙනත් කිසිදු ශිෂ්ටාචාරයකින් හමු නොවේ. ආච්චක, ජටිල, පරිබ්‍රාජක, ඒකසාටක, සමණ ආදී විවිධ නම්වලින් මෙබඳු කණ්ඩායම් හඳුන්වා ඇති අතර, මොවුන් සියලු දෙනාට ම පාහේ පොදු වූ වයඹා රටා පද්ධතියක් ද පැවති බව හඳුනා ගැනීමට පුළුවන.

1. මේ සියලු දෙනා ම කිසියම් ආගමික චින්තන සම්ප්‍රදායයක් අනුගමනය කළහ.
2. මොවුහු සියලු දෙනා ම අනගාරික වූහ.
3. සංචාරක ජීවිතගත කළහ.
4. බාහිර සමාජය සමග ඥාති සම්බන්ධතා නො පැවැත්වූහ.
5. ආර්ථික හා දේශපාලනික සබඳතාවන්ගෙන් තොර වූහ.
6. නිත්‍ය වාසස්ථාන රහිත වූහ.

7. භික්ෂාටනයෙන් ආහාර සපයා ගත්හ.
8. ඉවත ලූ රෙදි කැබලිවලින් තම වස්ත්‍ර සකසා ගත්හ.
9. ඇතැම්හු නිර්වස්ත්‍ර වූහ.
10. තනිව හෝ කණ්ඩායම් වශයෙන් තැනින් තැන යමින් ධම්ප්‍රචාරයෙහි නිරත වූහ.
11. රුක් මුල් සුසානභූමි පිදුරුකිළි ආදී තාවකාලික ස්ථානවල රාත්‍රිය ගත කළහ.
12. ඊශ්වර නිර්මාණවාදය නො පිළිගත්හ.
13. යාගය, යාඥාව, වර්ණධම්, වර්ණාශ්‍රම ධම්, ස්වධම් නො පිළිගත්හ.
14. ඥාන මාර්ගය පිළිගත්හ.
15. ඇතැම්හු ආධ්‍යාත්මික දියුණුවක් ලැබූ අය වූහ.
16. ඇතැම්හු ඒ සඳහා උත්සාහවත් වූහ.

බුද්ධ පූර්ව යුගයේ හා බුද්ධ කාලීන යුගයේ ද නිරතුරුව සත්‍ය සෙවීම සඳහා කැප වී සිටි මෙබඳු පිරිස්, ක්ලේශ තාපනය සඳහා විවිධ ක්‍රම අනුගමනය කළහ. මේ පැවිදි පිරිස් අතර යම් යම් වෙනස්කම් වයඹා රටාවන්හි විද්‍යාමාන වූවත්, ඉහත කරුණු පොදු පිළිගැනීම් ලෙස ව්‍යවහාර වූ බව පෙනී යයි.

භාරතීය ශ්‍රමණ කණ්ඩායම් විසින් පොදුවේ පිළිගත් ඉහත කී කරුණු තවදුරටත් සංස්කරණය කිරීමෙන් බුදුරදුන් විසින් සතර නිශ්‍රය අනුදැන වදාළ අතර, වඩාත් පැරණියැ යි වියතුන් බොහෝ දෙනෙකු පිළිගන්නා මූලික සූත්‍ර රාශියකම , ඉහත විස්තර කළ සතර නිශ්‍රය කේන්ද්‍ර කොට ගත් ධුතගුණ භික්ෂූන් ආරක්ෂා කළ බව දක්වා ඇත. අංගුලිමාල සූත්‍රයේ දැක්වෙන පරිදි අංගුලිමාල හිමි ආරක්ෂකය, පංසුකුලිකය, තෙව්වරිකය, පිණ්ඩපාතිකය,³² පිණ්ඩෝලභාරද්වාජ හිමියෝ ද මේ සම්ප්‍රදාය ආරක්ෂා කළහ.³³ කෙබඳු පැවතුම් ඇති භික්ෂූන්ගෙන් ගෝසිංග සල්උයන ගෝභාසම්පන්න වේ ද? යනුවෙන් සැරියුත් තෙරුන් මහාකාශ්‍යප තෙරුන්ගෙන් ප්‍රශ්න කළ විට, උන්වහන්සේගේ පිළිතුර වූයේ,

“මේ ශාසනයෙහි යම් භික්ෂුවක් ආරණ්‍යයක වේ ද, ආරණ්‍යයක බවේ ගුණ කියයි ද, පිණ්ඩපාතික වේ ද, පිණ්ඩපාතික බවේ ගුණ කියයි ද, පංසුකුලික වේද, පංසුකුලික බවේ ගුණ කියයි ද,

තෙව්වර්ක වේ ද, තෙව්වර්ක බවේ ගුණ කියයි ද, අල්පේච්ඡ වේ ද, අල්පේච්ඡ බවේ ගුණ කියයි ද, මෙවැනි පැවතුම් ඇති හික්ෂුන්ගෙන් ගෝසිංග සල් උයන ශෝභාසම්පන්න වේ."³⁴ යනුවෙනි.

මූලික සූත්‍ර බොහොමයක දක්නට ලැබෙන්නේ මෙම ධුතගුණ හතර පිළිබඳව ය. මේ ධුතගුණ අතර වෘක්ෂමූලික බව අන්තර්ගත වන හැටියට සලකා ඇති බව පෙනී යයි. මහාකාශ්‍යප මහරහතන් වහන්සේ බුදුරදුන් ඉදිරියේ ප්‍රකාශ කළේ, තමන් වහන්සේ දීර්ඝ කාලයක් ආරණ්‍යයක ද, පිණ්ඩපාතික ද, පංසුකුලික ද, තෙව්වර්ක ද වූ අතර මෙම ප්‍රතිපදාවන්ගේ ගුණ කියන බව ය.³⁵ මෙම ධුතගුණ කාශ්‍යප හිමියන් ආරක්ෂාකර ඇත්තේ මේවා අල්පේච්ඡ බව පිණිස, අරඹන ලද වියඪය පිණිස හේතුවන බැවිනි.³⁶ එසේ ම ප්‍රයෝජන දෙකක් අරමුණු කොට තමන් වහන්සේ දීර්ඝ කාලයක පටන් මෙම ධුතගුණ ආරක්ෂා කරන බව ද වදාළහ. එනම්,

1. ස්වකීය ඉහාත්ම සැප විහරණය සඳහා,
2. පශ්චිම ජනතාවට ආදර්ශයක් වනු සඳහා.³⁷ වශයෙනි.

ඉහත දැක්වූ කරුණු පැවිදි ජීවිතයේ මූලික අරමුණු සාක්ෂාත්කර ගැනීම සඳහා බෙහෙවින් උපයෝගී වේ. එනම් ලද දෙයින් සතුටු වීම, සැහැල්ලු පැවතුම, අල්පකාන්‍ය ඇති බව, කායචිත්ත විචේකය, අපිස් දිවිපැවැත්ම, අරඹන ලද වියඪය ඇති බව යනාදිය යි. මූලික අරමුණ සාධනයට අදාළ වන පරිදි මෙම කරුණු වලින් සමන්විත විවිධ වයඪා රටාවන්ගෙන් පෝෂණය වූ ධුතගුණ, ක්‍රමක්‍රමයෙන් සංඛ්‍යාත්මක වශයෙන් වර්ධනය වූ බව පෙනේ.

ආන්තික සටහන්

1 ම.නි. I. මහාසීහනාද සුත්ත., බු.ජ.ත්‍රි.මු. පිට 186 - 194.
 2 ම.නි. II. කන්දරක සුත්ත., බු.ජ.ත්‍රි.මු. පිට 8.
 3 ම.නි. II., කුක්කුරවනිය සුත්ත., බු.ජ.ත්‍රි.මු. පිට 84.
 4 දී.නි. III. උදුම්බරික සුත්ත., බු.ජ.ත්‍රි.මු., පිට 62 සිට
 5 දී.නි. I. සීහනාද සුත්ත., බු.ජ.ත්‍රි.මු., පිට 356.
 6 - එම - පිටු 356 හා 358.
 7 ම.නි. I. මහා සච්චක සුත්ත., බු.ජ.ත්‍රි.මු. පිට 576 - 583.
 8 ම.නි. II. බෝධිරාජ කුමාර සුත්ත., බු.ජ.ත්‍රි.මු. පිට 498.
 9 ම.ව. I. මහාකේතවකය., බු.ජ.ත්‍රි.මු. පිට 18.
 10 "ලබ්ජපසන්නාහි ආවුසො මනුස්සා" වු.ව. II. සංඝභේදබන්ධකය., බු.ජ.ත්‍රි.මු. පිට 298.

11 - එම - පිටු 298.
 12 වු.ව. II. සංඝභේදබන්ධකය., බු.ජ.ත්‍රි.මු. පිට 306.
 13 ම.ව. I. මහාකේතවකය., බු.ජ.ත්‍රි.මු. පිට 222 හා 224
 14 ම.ව. II. විවරකේතවකය., බු.ජ.ත්‍රි.මු. පිට 740.
 15 බුද්.නිකා I බුද්දක පාඨ., මෙත්ත සුත්ත., බු.ජ.ත්‍රි.මු. පිට 20.
 16 දී.නි. I. සාමඤ්ඤඵල සුත්ත., බු.ජ.ත්‍රි.මු. පිට 124.
 17 ම.ව. I., මහාකේතවකය., බු.ජ.ත්‍රි.මු. පිට 238.
 18 ස.නි. I., ලාභසක්කාර සංයුත්තය., බළිස සුත්ත., බු.ජ.ත්‍රි.මු. පිට 344.
 19 දී.නි. III., උදුම්බරික සුත්ත., බු.ජ.ත්‍රි.මු. පිට.
 20 "යතො බො හික්ඛවේ හික්ඛු අප්පේන ච සන්තුවධො හොති සුලභෙන ච ඉදමස්සානං අඤ්ඤතරං සාමඤ්ඤන්ති වදාමි."
 දී.නි. II. වතුක්ක නිපාත., සන්තුවධී සුත්ත., බු.ජ.ත්‍රි.මු. පිට 54.
 21 - එම - පිට 54.
 22 - එම - අරියවංස සුත්ත., පිට 56.
 23 ම.ව. I., මහාකේතවකය., බු.ජ.ත්‍රි.මු. පිට 94.
 24 ථෙර.පා. මහාකස්සප ථෙරගාථා., බු.ජ.ත්‍රි.මු., පිට 246.
 25 බුද්.නිකා. I. මෙඝියවග්ග., පිණ්ඩෝල සුත්ත., බු.ජ.ත්‍රි.මු. පිට 210.
 26 වු.ව. II. සංඝභේදබන්ධකය., බු.ජ.ත්‍රි.මු. පිට 298.
 27 - එම - පිට 302.
 28 සු.නි. පා. ධම්මික සුත්ත., බු.ජ.ත්‍රි.මු. පිට 114.
 29 ප.ජො., තේ.වි.මු., පිට 320.
 30 ප.ජො., තේ.වි.මු., පිට 320.
 31 *Dutta Nalinaksha Early Monastic Buddhism...*, Frimo KLM Pr, Ltd., Calcutta. 1981. Page 154.
 32 Bhabat, M.G., *Ancient Indian Asceticism.*, Manoharlal Publishers., New Delhi., 1976, page 59.
 33 "තෙන බො පන සමයෙන ආයස්මා අංගුලිමාලො ආරඤ්ඤකො පිණ්ඩපාතිකො පංසකුලිකො තෙව්වරිකො....."
 34 ම.නි. II., අංගුලිමාලසුත්ත., බු.ජ.ත්‍රි.මු., පිට 522.
 35 බුද්.නිකා. I., මෙඝියවග්ග., පිණ්ඩෝල සුත්ත., බු.ජ.ත්‍රි.මු., පිට 210.
 36 ම.නි. I., මහාගොසිංග සුත්ත., බු.ජ.ත්‍රි.මු., පිට 512.
 37 - ස.නි. , කස්සප සංයුත්තය., බු.ජ.ත්‍රි.මු., පිට 308.
 එම - පිට 308.- එම - පිට 310.